

МУЗИЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІКТОРА МАТЮКА (до 160-річчя від дня народження)

6. Жеплинський Б., Ковальчук Д. Українські кобзарі, бандуристи, лірники; енциклопедичний довідник / Богдан Жеплинський, Дарія Ковальчук. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2011. – 316 с., 1154 іл.

7. Морозевич Н. Бандурне мистецтво як культурне надбання сучасності: автореф. дис... канд. мистецтв. 17.00.03 – музичне мистецтво / Ніна Морозевич / ОДМА ім. А. Нежданової. – Одеса, 2003. – 18 с.

8. Ніколенко О. Оригінальна інструментальна бандурна творчість в аспекті жанрово-стильової еволюції: автореф. дис... канд. мистецтв. 17.00.03 – музичне мистецтво / Олена Ніколенко / ЛНМА ім. М. Лисенко. – Львів, 2011. – 18 с.

9. Олексів Я. “Одкровення” для баяна (акордеона) та у перекладенні для бандури: метод, рекомен. для ВНЗ культ, і мист. I–IV рівнів акредитації / Ярослав Олексів. – Львів: ТеРус, 2009. – 24 с.

10. Олексієнко О. Творчість Миколи Дремлюги і процес становлення бандурного репертуару:

автореф. дис... канд. мистецтв. 17.00.03 – музичне мистецтво / Олександр Олексієнко / НМАУ ім. П. Чайковського. – К., 2003. – 18 с.

11. Панасюк І. Творча діяльність С.В. Баїтана в контексті становлення київської школи академічного бандурного виконавства: автореф. дис... канд. мистецтв. 17.00.03 – музичне мистецтво / Іван Панасюк / НМАУ ім. П. Чайковського. – К., 2008. – 18 с.

12. Семенюк М. Музична діяльність Гната Хоткевича в контексті української культури першої третини ХХ століття (за матеріалами Центрального Державного історичного архіву, м. Львів): автореф. дис... канд. мистецтв. 17.00.03 – музичне мистецтво / Маргарита Семенюк / ІМФтаЕ ім. М. Рильського. – К., 2006. – 20 с.

13. Чумак Ю., Цицилик-Чумак Н. Педагогічний репертуар бандуриста-вокаліста “Дзвени бандуро!”: навчальний посібник / Юрій Чумак, Наталія Цицилик-Чумак / [ред-упоряд. А. Душиний]. – Дрогобич: Посвіт, 2009. – 48 с.

Стаття надійшла до редакції 13.03.2012

УДК 78.09(477)

Іван Фрайт, кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри народних музичних інструментів та вокалу
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

МУЗИЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІКТОРА МАТЮКА (до 160-річчя від дня народження)

“.. хоч як високо колись в будучині піднесеться рівень і престиж нашої галицької музики – то в історії її початків, між першими стовпами її підйому – Вербицьким і Лаврівським – мусить знайтися також місце для тих “змарнованих талантів та “тихих працівників”, як автор “Крилець”, “Веснівки” та “Капрала Тимка” – Віктор Матюк”.

С. Людкевич

У статті висвітлено музично-просвітницьку діяльність Віктора Матюка, яка сприяла збагаченню змісту, форм і методів навчально-виховного процесу національним елементом, його науково-методичним забезпеченням; розвитку ідеї української національної школи та національного виховання, утвердженню її засад у практичній діяльності; формуванню розгалуженої мережі музичних товариств; створенню Вищого музичного інституту у Львові.

Ключові слова: національне музичне виховання школярів, національна свідомість, навчання, спадщина, ідеї композитора.

Літ. 27.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень та публікацій. На сучасному етапі розвитку українського суспільства, в умовах державного й духовного відродження, пріоритетна роль належить розвитку національної системи виховання, яка передбачає виховання дітей на культурно-історичному досвіді рідного народу, його традиціях, звичаях, обрядах, багатомістовій мудрості і духовності попередніх поколінь. Саме тому творча спадщина визначних діячів минулого продовжує і надалі привертати увагу дослідників.

Особливий інтерес у цьому плані викликає діяльність західноукраїнських композиторів другої половини ХІХ – початку ХХ сторіччя, які, в умовах іноземної окупації, зробили вагомий внесок у розвиток музичної освіти і виховання в регіоні. Почесне місце серед них посідає Віктор Матюк – священик, композитор, педагог, визначний музично-громадський діяч.

Особистість В. Матюка (1852 – 1912) привертає увагу багатьох дослідників (І. Бермес, М. Білинська, М. Загайкевич, С. Івасейко,

МУЗИЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІКТОРА МАТЮКА (до 160-річчя від дня народження)

Я. Михальчишин, М. Черепанин та ін.). У музикознавчій літературі вже висвітлено багато аспектів його діяльності. Проте деякі з них, передусім щодо музично-просвітницької діяльності, потребують детальнішого вивчення. Адже ще до недавнього часу в деяких публікаціях були розбіжності в датах видання його “Руського співаника для шкіл народних” та “Малого катехизму музики”. Одні автори називають 1884 рік, а інші – 1886. Недостатньо зверталась увага також на релігійний музично-педагогічний репертуар В. Матюка.

Мета статті полягає в тому, щоб дослідити музично-просвітницьку діяльність В. Матюка, зокрема, виявити його внесок у розвиток музичної освіти і вихованні в Західній Україні, звернути увагу на його твори для дітей, роботу з учнівськими і студентськими хоровими колективами, а також відзначити заслуги у заснуванні Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка у Львові.

Виклад основного матеріалу. Віктор Матюк народився 14 лютого 1852 року в Тудорковичах Сокальського району на Львівщині в сім’ї дяка. Його батько був великим любителем співу і мав шану знаменитого співака з добрим теноровим голосом. Саме від батька майбутній композитор перейняв любов до музики і співу. Як відзначає перший біограф композитора І. Біликівський, малий Віктор, будучи семирічним хлопцем, “знав усі тропарі і кондаки напам’ять, а навчившись деяких пісень до Служби Божої, помагав батькові, співаючи в крилосі” [1]. За це і полюбили його мешканці Тудорковичів і часто запрошувати до себе в гості, що додавало майбутньому композиторові стимулу до співу, а також стало підвалиною подальшого навчання, діяльності та творчості. Адже до кінця своїх днів спів і музика були для В. Матюка невід’ємними супутниками його життя.

Аналіз початкової музично-освітньої діяльності В. Матюка дає можливість відзначити, що вона має багато спільних рис із діяльністю багатьох відомих західноукраїнських композиторів другої половини XIX – початку XX сторіччя. Характерним є те, що розпочиналась вона ще під час їхнього навчання у гімназіях та семінаріях, де вони, будучи диригентами учнівських та студентських хорів, навчали і нотного співу, який виступав важливим елементом музично-естетичного виховання.

Так, таким етапом у діяльності В. Матюка стали 70-і рр. XIX ст. Це був період навчання у Перемиській гімназії (1873 – 1875), “де зложив кружок музичний, який співав у хорі і грав на смичкових інструментах” [2]. Для цього хору

композитор написав свої перші пісні: “Щасть вам, Боже” і “Біду-м собі купила”, які присвятив директорові гімназії О. Полянському. Однак найбільшу популярність принесла йому пісня на слова М. Шашкевича “Цвітка дрібная”.

Ця композиція написана також у цей період. Вона користувалася великою популярністю по всій Західній Україні. Зокрема, як відзначає І. Біликівський, її любив співати О. Мишуга, який “на кон-цертах чарував нею публіку і ... цією піснею проклав собі дорогу до своєї майбутньої кар’єри” [3].

Матеріали про діяльність і спадщину В. Матюка свідчать, що одним із напрямків його просвітницької праці, який мав вплив на розвиток музичної освіти і виховання в Західній Україні, була видавнича справа. Її композитор розпочав у тих же 70-х роках XIX ст. будучи учнем Перемиської гімназії. Відчуваючи потребу в дидактичному матеріалі, він, як стверджує С. Людкевич, у “шостому класі склав і видав літографією шість коляд для мішаного учнівського хору” [4], які заповнили репертуар і користувалися великою популярністю.

Вступивши до Львівської духовної семінарії, В. Матюк і в цьому закладі стає диригентом хору. Використовуючи українське музичне мистецтво, як виховний засіб, він “умів не тільки добре навчати, додати духа, але також і співани... твори музичні належно інструментувати” [5].

М. Вербицький та І. Лаврівський, творчу спадщину яких ідеалізував В. Матюк, відіграли помітну роль у його житті. Мабуть, під їх впливом він починає писати музику до драматичних вистав. Зокрема, під час навчання в семінарії В. Матюком була написана музика до п’єс: “Капрал Тимко”, “Нещасна любов”, “Простак”, “Три князі на один престіл”, які відразу ж заповнили репертуар музично-драматичного театру, а також учнівських і студентських колективів.

Журнал “Друг”, редагований І. Франком і М. Павликом, систематично висвітлюючи події культурного життя, давав відомості і про учнівські виступи. Так, у шостому числі за 1876 рік повідомляється, що силами студентів-аматорів була поставлена юнацька драма І. Франка (у переробці І. Вагилевича) “Три князі на один престіл” з музикою Віктора Матюка [6].

Важливо відзначити, що постановка і виконання молодіжними колективами драматичних п’єс із музикою В. Матюка стало однією з важливих форм музично-естетичного впливу на них.

Значною подією в музичному житті Західної України було видання В. Матюком двох творів М. Вербицького: “Підгірян” – у 1876 році та

МУЗИЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІКТОРА МАТЮКА (до 160-річчя від дня народження)

“Заповіту” на слова Т. Шевченка у 1877 році. Якщо зважити, що за життя М. Вербицького не було видано жодної його композиції, то В. Матюк постає і як перший видавець музичних творів цього талановитого митця.

Взагалі, необхідно підкреслити, що М. Вербицький мав особливо великий вплив на В. Матюка. В останні роки свого життя, займаючись педагогічною діяльністю, він щиро захоплювався своїм учнем. Даючи уроки гармонії В. Матюкові, М. Вербицький “охоче виправляв його твори і вказував на гармонічні помилки, при цьому пророкував йому, що при наполегливій праці стане добрим композитором” [7]. Однак не довго довелося В. Матюкові навчатись у цього педагога. Невдовзі, в 1870 році цей талановитий композитор помер, залишивши яскравий слід в українській музичній культурі і давши могутній поштовх до подальшого розвитку музичної освіти і виховання в західноукраїнському регіоні.

Ставши священиком, В. Матюк продовжує й надалі займатись музично-освітньою діяльністю. У 1881 році, відчувачи потребу в дидактичному матеріалі для навчання музики і співу, він видає збірничок “Пісні до Пресвятої Богородиці”, куди увійшли 4 пісні на два голоси: “Пречистая Діво”, “О, всепітая Мати”, “Что ты наречем”, “Під твою милість”. Це видання, яке відзначалося своєю доступністю, “якраз і призначалося для шкіл народних” [8]. Адже його найбільш розумна педагогічна спрямованість через залучення дітей до музики засобом використання простих і зрозумілих їм релігійних мотивів засвідчує те, що композитор з глибоким почуттям обов’язку ставився до проблеми створення музично-педагогічного репертуару, який відповідав потребам української національної школи.

Другим важливим виданням В. Матюка був збірник пісень під назвою “Боян”, який він опублікував у 1884 році власним коштом у Лейпцігу. В. Витвицький справедливо відзначив: “Наші хори, що тоді повстали, могли оперти свою працю на цьому зразковому виданні і не мусіли користуватись рідко-коли точними відписами” [9]. Крім музичних творів М. Вербицького, І. Лаврівського, С. Воробкевича, композитор помістив у збірці велику кількість і своїх композицій: “До руської пісні”, “З тої гори високої”, “Ой місяцю”, “Як ніч мя покрие”, “Стоїть явір” та багато інших.

Видаючи “Боян”, який містив 51 твір для чотириголосного чоловічого хору без супроводу, В. Матюк вважав, що він “стане великою підпорою до наших сільських і міських хорів, заохотою до співу у молоді руської і буде доказом

поступу на музичнім полі...” [10]. (Тут і надалі слово “руський” слід розуміти як український – І. Ф.).

Важко переоцінити виховне значення цієї збірки, її пісні відображають історичне минуле нашого народу і виховують молодь у дусі патріотизму і любові до рідного краю. Це видання, яке давало багатий матеріал для учнівських і студентських хорових колективів, було спрямоване на національне виховання. Про велику цінність збірки свідчить її перевидання, яке у 1896 році здійснив Л. Джулинський, видавши її у Перемишлі.

На особливу увагу в педагогічній спадщині В. Матюка заслуговує і “Руський співаник для шкіл народних” та “Малий катехиз музики”. Саме ці два підручники Шкільна Рада, згідно наказу №1301 від 29 вересня 1884 року схвалила для навчання в народних школах, а з 1889 року – і в учительських семінаріях.

Аналіз архівних матеріалів дає можливість констатувати, що хоч вони і були рекомендовані у 1884 році для музичних занять, проте, видані у 1886 році на власні кошти композитора, тільки з цього року почали широко використовуватися в навчально-виховному процесі народних шкіл.

“Обі ці книжки, – писала “Шкільна часопись”, – повинні знаходитись в кожній школі як необхідні і сподіваємось, що пп. учителі звернуть на них свою увагу” [11].

Простий виклад, чітко виражена форма, доступність тематики, діапазону, мелодико-інтонаційних і ритмічних засобів – це ті ознаки, які характеризують “Руський співаник для шкіл народних” В. Матюка. Безперечно, що його пісні були близькі учням, їх психології, сприяли вихованню позитивних емоцій, що надавало можливість Шкільній Раді рекомендувати це видання для музичних занять.

“Особливо цінним робить цей співаник те, – відзначала “Шкільна часопись”, – що автор помістив в ньому крім пісень світських, також і церковні: літургічні, коляди і шедрівки, що особливо причинився до піднесення церковного співу” [12].

Таким чином, “Руський співаник для шкіл народних” і “Малий катехиз музики” В. Матюка є значним внеском у тогочасну теорію і практику музично-естетичного виховання. Видавши його, В. Матюк став першим серед композиторів Західної України автором музично-педагогічного видання, в якому теоретичний матеріал катехизу закріплювався практичними вправами із співаника. Згодом ця ідея була підтримана С. Воробкевичем, М. Копком, іншими західноукраїнськими композиторами.

Слід відзначити, що В. Матюк, маючи на меті

МУЗИЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІКТОРА МАТЮКА (до 160-річчя від дня народження)

розвиток гармонічного слуху і поліфонічного мислення у дітей, планував видати чотири частини цього співаника. Однак, через відсутність матеріальних засобів, друком вийшла тільки перша з музичним додатком. Третя і четверта частини під назвою “Співаник для шкіл народних” залишилась у рукописі й містить багато народнопісенних мотивів для три- і чотириголосного співу.

Займаючись видавництвом співаників, В. Матюк у 80-х роках XIX ст. виступає також з рядом публікацій у періодичній пресі, що виходили у Західній Україні в другій половині XIX – початку XX сторіччя.

На особливу увагу заслуговує його стаття-рецензія на оперу М. Лисенка “Різдвяна ніч” [13] і на твір О. Нижанківського “До ластівки”. У першій публікації, даючи високу оцінку композиції М. Лисенка, В. Матюк відзначає великі заслуги композитора в розвитку української музики і тим самим знайомить західноукраїнську суспільність з творчістю цього визначного митця.

Необхідно підкреслити, що питання взаємозв'язку М. Лисенка із Західною Україною – це окрема сторінка в історії нашої музичної культури. Відзначимо тільки те, що він мав вагомий вплив на багатьох західноукраїнських композиторів другої половини XIX – початку XX сторіччя. З деякими з них, зокрема з А. Вахнянином, О. Нижанківським, Ф. Колессою та іншими підтримував листування. М. Лисенко, як відзначає автор праці “Тисяча років української культури” М. Семчишин, “старався збудити серед галицьких музик, які ще культивували т. зв. перемиськушколу, зацікавлення до західноукраїнського фольклору, як свіжого і багатого джерела” [14].

В іншій статті В. Матюк знайомить читачів з історією музичного мистецтва в Західній Україні і, зокрема, перемиської школи, наголошуючи, що важливу роль у цьому закладі відіграли музичні твори Д. Бортнянського. Даючи позитивну оцінку композиції О. Нижанківського “До ластівки” й українській народній пісні, автор пише: “она одна тільки може до серця промовити і духа нашого вознести, як і будити до духовного життя. Вона нам мила і дорога, бо вона була невідступною товаришкою нашої незавидної бувальщини, потішала нас і робила витривалими до всякого терпіння” [15].

Значну вартість має стаття В. Матюка про І. Лаврівського, яка опублікована в календарі “Просвіта” за 1889 рік. Ця публікація стала першим біографічним нарисом про визначного представника перемиської школи, і разом із розвідкою С. Воробкевича “Михайло Вербицький”

становила взаємодоповнюючий матеріал, який давав можливість ширшого знайомства з життям, творчістю і діяльністю цих відомих композиторів.

У згаданих вище статтях, як стверджує В. Витвицький, “кожна думка висказана ясно й ядерно, нема ні жодного зайвого слова” [16].

Якісно новим періодом для В. Матюка став 1889 рік. Саме в цьому році він переїжджає в с. Карів Рава-Руського повіту. Тут композитор отримує парафію і стає священником цього мальовничого куточку. В с. Карові В. Матюк пробув до кінця своїх днів (помер 8 квітня 1912 року).

Сумлінно виконуючи душпастирські обов'язки, В. Матюк і надалі не стоїть осторонь проблем музичної освіти і виховання в регіоні. Як великий знавець церковної музики, композитор в 90-х роках XIX сторіччя зумів використати цей пребагатий матеріал у творчості для дітей і дорослих. Надаючи важливого значення релігійним мотивам, В. Матюк відзначав: “Під впливом цих пісень пробудилось і повстало багато співаків і музичних талантів у нас, які розвиток музики руської і пісні руської повели вперед. Повстали наші музики і композитори, як о. Михайло Вербицький, о. І. Лаврівський, о. Порфирій Бажанський, о. Ісидор Воробкевич і багато інших...” [17].

Видані композитором у 90-х роках “Пісні церковні різних авторів, переложені на жіночий хор”, а також “Коляди” отримали високу оцінку не тільки вітчизняних критиків, а й польських. Так, зокрема, польський композитор М. Солтис писав: “Коляди руські, оброблені після пісень церковних о. Віктором Матюком представляються дуже показно і числом (24 коляди) і обробкою... Повні характеру пісні великодні, оброблені на жіночий хор, в ряді багаточисельних його праць займають, на нашу думку, найперше місце” [18].

Позитивно відгукнувся на “Коляди” і “Дяківський глас”, який писав, що цей підручник “повинен мати наш кожний співець церковний, бо до цього часу ще такого підручника з колядами на мішаний хор у нас не було” [19].

Центральне місце серед підручників з релігійно-морального виховання В. Матюка займає “Церковно-народний співаник”, який вийшов друком після смерті композитора, у 1924 році. Однак цінність збірки була відзначена ще за його життя. Газета “Діло” у 1896 році писала, що даний збірник “подає перший раз широкому світові незнаний для нього скарб наших пречудних церковних мелодій в чистому незіпсованому вигляді” [20].

“Церковно-народний співаник” В. Матюка

МУЗИЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІКТОРА МАТЮКА (до 160-річчя від дня народження)

складається з трьох частин: 1. Пісні зі св. Літургії; 2. Тропарі і кондаки воскресні; Прокимени літургійні; Пісні із Вечірні, Пісні з Утрени; 3. Пісні Великого посту, На Великдень з воскресної утрени; Пісні на празники Господні, Богородичні, Святих; Коляди.

Аналіз підручника дає можливість твердити, що композитор, крім простоти у викладі, багато уваги приділяє літературному тексту, усвідомлюючи його важливу роль у сприйманні музики. Про це відзначив і польський критик М. Солтис, вважаючи, що “акценти тексту всюди є в згоді з акцентами музичними” [21].

В. Матюк є також автором “Співаника церковно-народного для шкіл народних”, виданого в 1911 році, а також упорядником “Збірника церковно-народних пісень”, опублікованого в 1900 році трьома випусками у Перемишлі. Ці збірки, як і попередні, були вагомим внеском композитора в музично-педагогічну науку і сприяли, передусім, релігійно-моральному вихованню.

Таким чином, В. Матюк, підтримуючи пріоритет релігійно-морального напрямку у виховній роботі, намагався виховувати українську молодь на засадах Христової науки як з релігійного, так і морального погляду. Будучи священиком, він постійно наголошував, що релігія в школі не повинна зводитись до шаблонного звичайного предмету, а має виступати цілісною системою морального виховання. Саме тому зміст його церковних видань випливав із засад національно-християнського світогляду, який гармонійно поєднував християнські принципи віри й любові до Бога та ближнього з любов'ю до України і свого народу.

Вагомою подією в культурному житті Західної України стало заснування в 1891 році музичного товариства “Львівський Боян”, яке дало поштовх до виникнення подібних об'єднань по всьому західноукраїнському регіоні й призвело до заснування в 1903 році Вищого Музичного інституту ім. М. Лисенка. І хоча В. Матюк не міг брати безпосередньої участі в роботі цих осередків, він, як свідчать матеріали, підтримував тісні зв'язки з деякими з них. Композитор був переконаний, що із заснування музичних товариств національного спрямування, значно підвищиться рівень музичного навчання і виховання. Адже крім концертної діяльності, вони ставили перед собою й інші завдання.

Зокрема, у статуті “Львівського Бояна” передбачалось також заснування й утримання музичної школи, бібліотеки, допомога українським хорам і музичним товариствам в краї, організація концертів, з'їздів, видавництва [22].

Слід відзначити, що таку мету переслідували всі товариства “Боян”, які постали на зразок Львівського.

Покладаючи на них великі надії, В. Матюк писав: “Надія наша в сім разі на наші товариства “Боян” і позакладані сільські і міські хори, які в останніх роках на славу Бога і Русі як гриби по дощу повиростали і розносять славу русько-народної пісні по світу і під сільську стріху... В тих товариствах лежить будучність розвитку співу у нас і про їх існування кожна руська душа дбати повинна” [23].

Таким чином, можна стверджувати, що композитор, виконуючи душпастирські обов'язки, не стояв осторонь суспільно-політичних і культурно-освітніх подій. Будучи на позиціях національного відродження і виховання, він, як і багато інших західноукраїнських композиторів цього періоду, доклав багато сил і енергії для утвердження і розвитку українського музичного мистецтва. Бо, як відомо, Західна Україна перебувала в той час під владою Австро-Угорської монархії, яка, гальмуючи економічний і культурний розвиток регіону, різко виступала і проти ідеї відродження української нації. Однак, незважаючи на несприятливу ситуацію, яка склалася: відсутність вищого музичного закладу для українців, існуюча практика всіляких утисків і зловживань, відкрите нехтування здобутками української музики, відірваність від музично-мистецьких осередків, а також важка праця для свого прожитку, В. Матюк, разом із іншими відомими композиторами Західної України, свій талант і енергію жертвують справі розвитку національної музичної освіти і виховання.

Так, в останні десятиріччя XIX ст., крім питань мистецького навчання і виховання в початкових і середніх школах, композитор що раз частіше звертає увагу на створення вищого музичного закладу з українською мовою навчання. Він стає ініціатором проведення першого з'їзду західноукраїнських композиторів. Про це, писала газета “Діло”, яка відзначала, що за “ініціативою В. Матюка і В. Садовського має відбутися цього року (1899 – І.Ф.) з'їзд українських музикантів і співаків у Львові” [24]. Однак відбувся він аж у червні 1901 року.

На цьому з'їзді прийнято рішення про те, щоб об'єднати всі музичні товариства в єдиний “Союз співацьких і музичних товариств”. І хоча В. Матюк з невідомих нам причин не брав участі у з'їзді, він палко підтримував ідею об'єднання. Ще у 1899 році, покладаючи на “Союз співацьких і музичних товариств” великі надії, композитор наголошував, що “Союз...” мусить “зайнятись, або дати

МУЗИЧНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІКТОРА МАТЮКА (до 160-річчя від дня народження)

поштовх до реорганізації науки співу і музики в школах, як народних так і середніх, даліше в бурсах дяківських і шкільних, щоб таким способом дати підставу розумному плеканню співу і музики серед українців” [25].

Як відомо, реалізувати ідею об’єднання вдалося аж у червні 1903 року. Саме в цьому році засновано Вищий музичний інститут ім. М. Лисенка у Львові, який дав могутній поштовх до позитивних змін у галузі музичної освіти і виховання. Постійно вдосконалюючи систему навчально-виховного процесу, він стає одним із провідних закладів Західної України, в якому продовжують і розпочинають свою діяльність чимало західноукраїнських композиторів. Важливим є те, що в ньому починає формуватись новий тип композитора-професіонала, який згодом, ставши педагогом, значно розширить сфери музичного шкільництва.

Підсумовуючи внесок В. Матюка у розвиток музичної освіти і виховання в Західній Україні, необхідно відзначити, що він є автором ще ряду підручників і методичних праць з музики.

Зокрема, у 1898 році композитор опублікував у “Дяківському гласі” методичну працю під назвою “Наука нотно-музикального пінія”. “Першою задачею науки співу, – відзначає В. Матюк, – є збудити захохоту і замилювання до того вельми важного і неоціненого дару Божого, підносячого нашу душу в сферу чудесного раю музичних тонів і творів музичної штуки”. Надаючи важливого значення українській народній пісні, композитор стверджує, що “пісні і музика руська в душі народній є важливим чинником в пробудженні самосвідомості народної і поштовхом у боротьбі життя нашого народу” [26].

Вважаємо, що ці висловлювання В. Матюка та багато інших його музично-педагогічних ідей повинні творчо переосмислюватися вчителями загальноосвітніх шкіл і бути в центрі сучасної системи музичного виховання.

На початку ХХ сторіччя музично-педагогічна література поповнилась ще одним підручником композитора. Це “Короткий начерк науки гармонії і композиції, який опубліковано в 1905 році, а роком пізніше видруковано, як додаток до “Ілюстрованого музичного календаря”.

Це перший в історії західноукраїнської музики підручник з гармонії, створений рідною українською мовою, бо хоч С. Воробкевич і є автором подібної праці, виданої ще у 1869 році, однак написана вона румунською мовою.

Аналіз “Короткого начерку науки гармонії і композиції” В. Матюка дає можливість відзначити, що в ньому збережено основний дидактичний

принцип доступності і послідовності у викладі матеріалу. В передмові композитор зазначає: “Цей короткий начерк науки гармонії є призначеним головне і передусім для учителів шкіл народних, яко в більшій частині диригентів хорів, відтак для старших учнів шкіл середніх, “баяністів” і семінаристів – взагалі для охочої, цікавої до музики і співу молоді...” [27].

Таким чином, у підручнику В. Матюка синтезовані основні положення музично-педагогічної науки з метою пропаганди знань не тільки серед учнів, а й учителів і аматорів цього виду мистецтва. Ставши першим “такого профілю” українським виданням у Західній Україні, він користувався великим попитом, що і спричинило його перевидання у 1906 році.

На жаль, значна кількість підручників і збірників В. Матюка залишилась у рукописах. Це “6 пісень для дитячого голосу в супроводі фортепіано”, “Вправи в музиці теоретичній”, “Наука музикальної композиції” і “Школа співу”. Ці праці, як і попередні видання композитора, на сьогоднішній день викликають великий інтерес, оскільки можуть прислужитися в реалізації Державної програми “Освіта” (“Україна ХХІ століття”), а також Концепції національного виховання в Україні.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що В. Матюк, вболіваючи за долю українського музичного мистецтва, робив все для того, щоб музичне навчання і виховання підростаючого покоління відбувалось на національному ґрунті. Його музично-педагогічні видання справили помітний вплив на розвиток змісту музичного навчання і виховання в Західній Україні, були вагомим внеском у справу забезпечення навчально-виховного процесу рідномовним дидактичним матеріалом, також спонукали інших композиторів до створення подібних музичних видань.

1. Біликовський І. Віктор Матюк // *Ілюстрований музичний календар*. – Львів, 1906. – С. 65.

2. Там само. – С. 69.

3. Там само. – С. 71.

4. Людкевич С. Віктор Матюк // *Неділя*. – 1912 – Ч. 26. – С. 5.

5. Біликовський І. Віктор Матюк // *Ілюстрований музичний календар*. – Львів, 1906. – С. 70.

6. *Новини // Друг*. – 1876. – Ч. 6. – С. 96.

7. Біликовський І. Віктор Матюк // *Ілюстрований музичний календар*. – Львів, 1906. – С. 68.

8. *Наука, штука і література // Діло*. – 1881. – Ч. 2. – С. 4.

9. *Витвицький В. Віктор Матюк // Українська музика*. – 1937. – Ч. 2. – С. 16.

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ГРУП КОМПОНЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНІКИ – ОДНА З УМОВ УСПІШНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ІМІДЖУ

10. Матюк В., Копко М. *Всправі видавництва руського співанка* // Діло. – 1885. – Ч. 16. – С. 2.
11. *Нові книжки* // Шкільна часотись. – 1886. – Ч. 9. – С. 72.
12. *Там само*. – С. 71.
13. Матюк В. *Різдвяна ніч, малоруська опера* М. Лисенка // Зоря. – 1885. – Ч. 7. – С. 83–84.
14. Семчишин М. *Тисяча років української культури*. – Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто, 1985. – С. 395–396.
15. Матюк В. *“До ластівки” О. Нижанківського / По причині рецензії цього дуету в “Зорі”, ч. 23, 1885 р, написаної П. Бажанським* // Діло. – 1886. – Ч. 12. – С. 1.
16. *Витвицький В. Віктор Матюк* // Українська музика. – 1937. – Ч. 2. – С. 16.
17. Матюк В. *Наша руська народна пісня і її значення. Погляд на розвиток в Росії і її вплив на розвиток нашої музики в Галичині. Наша руська народна пісня в композиціях музичних Ф. Колесси* // Діло. – 1889. – Ч. 14. – С. 2.
18. *Наука, штука і література* // Діло. – 1896. – Ч. 11. – С. 3.
19. *Новини* // Дяківський глас. – 1895. – Ч. 3. – С. 45.
20. *Наука, штука і література* // Діло. – 1896. – Ч. 11. – С. 3.
21. *Там само*. – С. 3.
22. *Державний архів Львівської області. – Ф. 110 / Львівське Місцеве агентство / . – Оп. 1. – Спр. 803.*
23. Матюк В. *Всправі науки нотного хорального співу у нас по селах і містах* // Діло. – 1898. – Ч. 275. – С. 1–2.
24. *Новинки* // Діло. – 1899. – Ч. 142. – С. 3.
25. Матюк В., Шухевич В. *Відозва до співолюбивих Русинів* // Дяківський глас. – 1899. – Ч. 8. – С. 115.
26. Матюк В. *Наука нотно-музичного пінія* // Дяківський глас. – 1898. – Ч. 1. – С. 6–7.
27. Матюк В. *Короткий начерк науки гармонії і композиції* // Ілюстрований музичний календар. – Львів, 1906. – С. 3.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2012

УДК 378.092.12:37.011.3–051

Інна Агалець, кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри теорії та методики професійної підготовки

Інституту гуманітарно-технічної освіти

Національного педагогічного університету

імені М.П. Драгоманова,

м. Київ

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ГРУП КОМПОНЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНІКИ – ОДНА З УМОВ УСПІШНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОГО ІМІДЖУ

У статті розглянуто погляди фахівців у галузі педагогіки й психології щодо трактування суті педагогічної технології, педагогічної техніки. Розкривається сутність та значення основних груп компонентів педагогічної техніки, які впливають на професійне зростання майбутніх освітян.

Ключові слова: педагогічна технологія, педагогічна техніка, педагогічний імідж, майбутній освітянин, вербальні й невербальні канали зв'язку

Літ. 24.

Продовження статті опублікованої в №4 (87) 2012. Поряд зі словесними засобами в професійній культурі освітянина значне місце посідають невербальна (несловесна) комунікація, або, інакше кажучи, “мова без слів” [18], що є важливим засобом і одночасно формою професійної поведінки освітянина. Вона доповнює та підсилює смислове значення слів суб'єктів спілкування. Це система оптико-кінестичних знаків, до складу якої входять: пози, жести, міміка, комунікативний простір, зовнішній вигляд, що включає багато компонентів, тощо. Їх сенсом можуть слугувати: вказівки, згода, заохочення, погроза і под.

Оскільки невербальні канали можна розглядати як засіб і форми міжособистісної поведінки і міжособистісного спілкування (залежно від мети), то буде доречним ввести формулювання – “поведінкове спілкування”.

Невербальні засоби поведінкового спілкування можуть мати різне співвідношення з вербальними. Вони можуть виражати те ж саме значення, що і вербальні, – передбачати значення, які передаються мовленням; виражати значення, що суперечить змісту сказаного раніше; розставляти акценти на важливих фрагментах міжособистісного спілкування; заповнювати собою паузи, пояснюючи періоди мовчання (Х. Міккін) [13].

Досягнення успіху в професійній діяльності майбутнього освітянина значною мірою залежить від уміння встановити контакт довіри з співрозмовником, а він, як відомо, залежить не тільки від того, що ми говоримо, а й від того, як ми себе поводимо, тримаємо і в що при цьому вдягнені.

Звертаючись до думок і висловлювань відомих вчених, філософів, педагогів і психологів різних історичних епох, можна сказати, що